

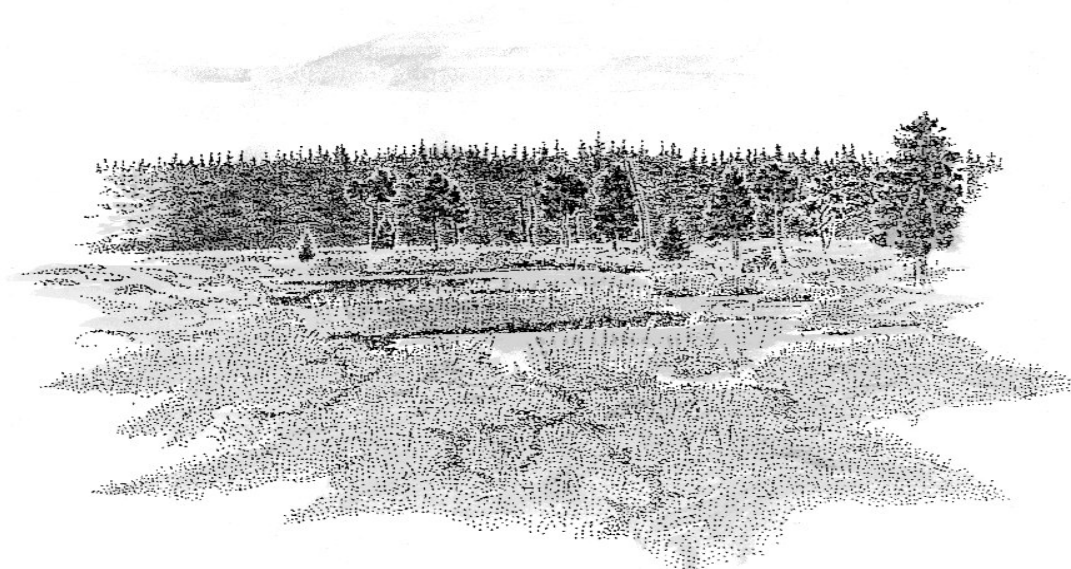
# Fageråsens naturreservat



*Detalj karta över Fageråsens naturreservat finns på sidan 8.*

FAGERÅSENS naturreservat, bildades 1985 och utvidgades 2005, är ett urskogsartat markområde som är beläget i Ljustorp och Liden. Genom reservatet rinner Talleråsbäcken. Reservatet ingår i nätverket Natura 2000.

Reservatet, som ägs av staten genom naturvårdsfonden är på 300 hektar, varav drygt hälften urskogsartade skogar, en naturtyp som allt mer håller på att försvinna, och resten myrmark. Stora delar av reservatet drabbades av brand på 1860-talet. Förvaltare av reservatet är länsstyrelsen.



*På Göransmyran har mossa och torv förskjutits så att det bildas terrasser.*

MOTIVET bakom bildandet av reservatet var att försöka bevara ett relativt opåverkat naturlandskap i orört skick och att underlätta för allmänheten att besöka området.

RESERVATET kan nås från tre håll.

▫ Följ Bävervägen, väg 331 från Stavreviken mot Viksjö. Sväng av vid Åsäng mot Mellberg/Lagfors. Efter Lagfors följer du skogsbilvägen som går norr ut utefter Ådalsån mot Rigåsen. Strax efter parkeringen vid Gäddbäcksdammet går en stig in mot reservatet. Utefter stigen passeras en gammal kalkugn.

▫ Om man fortsätter med bilen ytterligare en bit kommer man fram till en parkeringsplats och från denna leder en stig norr ifrån in i reservatet. En annan stig leder till kulturreseptatet Rigåsen i Sundsvalls kommun. En bosättning (fjällställe) från 1600-talet, som i dag erbjuder övernattningsmöjligheter.

▫ Den tredje vägen går via väg 331 till Viksjö. Sväng därefter av mot Käckelbäcksmön och Norra Laxsjön. Vid Vi-lamptjärn går en mindre skogsväg söder ut mot reservatet. Denna väg är dock i

dåligt skick och är inte att rekommendera om man åker personbil.

STIGARNA i och till reservatet har sökts fram av Elisabeth Nilsson och därefter märkts ut med gul färg på träden. De användes redan på 1600-talet av de finska nybyggarna, som den tidens kommunikationsleder när de koloniserade skogarna i området.

Längre fram användes de av arbetskraften vid kolning, skogsbruk och flottningsarbete i skogen.

GEOLOGIN i området har under årtusendena formats av inlandsisen och rinnande vattenmassor. Åsar har byggts upp och i sänkorna har myrar etablerats. På Göransmyran har mossa och torv förskjutits så att det bildas terrasser Dessa näringsfattiga, ofta sluttande myrar och moränåsar, i folkmun kallade krång, är till stor del underlag för växtligheten i området. Lövskog och Talleråsbäckens dalgång är andra naturtyper i reservatet.

MYRLANDSKAPET, som består av både mossar och kärr, har på Göransmyran

påverkat landskapsbilden på ett påtagligt sätt. På den sluttande myren har mossa och torv förskjutits, så att terrasser formats. Dessa fungerar som dammar med påföljd att små myrtjärnar bildats. Här blommar både näckros och vattenklöver. Fageråsens naturreservat är en provkarta över de olika typer av mossar, myrar och kärr som förekommer i vårt landskap. Myren, mossen kan ofta bestå av ofullständigt nedbrutet organiskt material ner till ett stort djup.

GÖRANSMYRAN och andra gräs- och starrmyrar användes förr som slåttermark. Gräset användes som föda till kreaturen. Både får, kor och hästar gick även på sommarbete i skogen.

Hästarna, som på vintern användes för att dra fram timret, gick på sommaren lösa i skogen. För att skydda sig mot, och för att bli av med olika insekter samlades de och sparkade upp sand, som de sedan rullade sig i. Utefter den västra grenen av stigen genom reservatet finns en sådan kulle fortfarande synlig, och som i folkmun kallas för hästtomma. Att den fortfarande är synlig beror på att växterna haft svårt att etablera sig i den magra marken.



*På myren kan man hitta tranbäret med sin cyklamenliknande blomma.*

I MYRLANDSKAPET avtar antalet arter av blommor, buskar och träd. Man kan dock ofta få se den vanliga orkidén Jungfru Marie nycklar. I stället ökar grupper som starr och mossor. Bland starr-

arterna finns bland annat trådstarr och flaskstarr.

I liknande myrlandskap är vitmossor som praktvitmossa, spärrvitmossa, uddvitmossa, björnvitmossa och klyvbladsvitmossa vanliga. Här finns kärrviolen och tranbäret med sin lilla cyklamenliknande blomma. Hjortron, kråkbär och odon liksom ljung föredrar öppnare och torrare mossar



*Odonet föredrar öppnare och torrare mossar*

TILL MYRENS FÅGLAR hör trana, gulär-la och ljungpipare. Dessutom orre, gluttsnäppa, storspov och grönbena. Av insekterna är förstas mygg en till mängden stor grupp. Sländor, dykare och skraddare förekommer också i vattensamlingarna.

För de flesta av skogens däggdjur är myren en viktig del av försörjningen. Det gäller bland annat för älg, räv, björn och hare.



*Tranor på myren.*

GRANSKOGEN, och främst då den gamla, återfinns i huvudsak längs Talleråsbäcken i den södra delen av reser-

vatet. Det rinnande vattnet för med sig näringsämnen som gynnar träden. Här fick granen också skydd av vattnet vid branden i början på 1860-talet. Man kan därför finna träd med en ålder på cirka 200 år.

Många döda träd står kvar som torrakor eller har fallit omkull och befinner sig i olika grad av nedbrytning. De döda träden utgör en bra livsmiljö för ofta ovanliga svampar. Här i Fageråsen har man bland annat registrerat sällsynta arter som lappticka, harticka, köttticka, granticka, ullticka, gränsticka och doftskinn. Även den sällsynta skalbaggen liten barkplattbagge trivs här.

Gammal fuktig granskog har också sina orkidéer. Här förekommer korallrot och spindelblomster. Dessutom finner man klotpyrola, ekorrbär, skogsstjärna och linnéa, samt mossviolens med sin nordliga utbredning i landet.

Bland spörväxterna byts här myrens vitmossor mot arter som den vackra purpurvitmossan och trindgrenad vitmossa. Skogsfräken, ekbräken och revlumner tillkommer också.

Den vintergröna tågväxten vårfryle visar här sina små men vackra blommor.

Här finns även gräset brunrör, som blir sparsammare ju längre söder ut man kommer. Bland lavarna har man funnit den sällsynta ringlaven och den mindre vanliga violettgrå tagellaven samt skrovelaven.

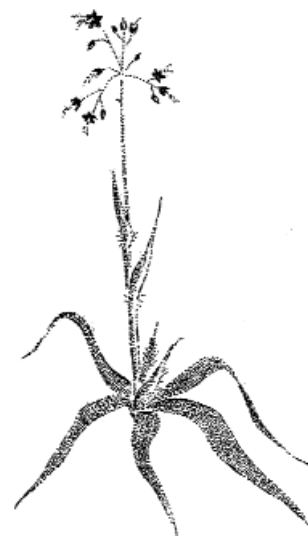
Med tillgång på skog av hög ålder följer också hackspettar. Här finns spillkråka,

tretåig hackspett och större hackspett. I myrkanten kan man också stöta på videsparvar.

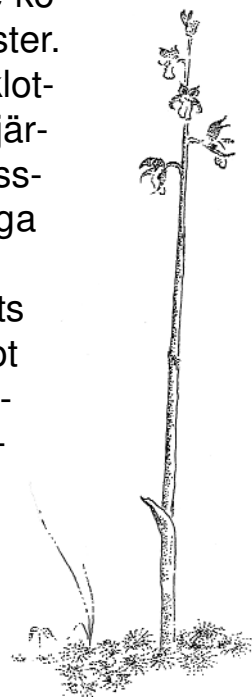
TALLENS egenskaper är många. Det som kan framhållas i detta sammanhang är framför allt förmågan att utvecklas i näringsfattig miljö. Dessutom är trädet brandtåligt på grund av sin tjocka bark. Trädet förekommer på såväl blöta myrar som torra grusåsar och på berg där näringen är sparsam. Som en följd av tallarnas förmåga att överleva bränder är de ofta äldre än granarna, där skogsbruket inte har påverkat.

Fageråsens tallar av högre ålder bär spår av skogsbranden på 1860-talet. En del av dem är mellan 200-350 år. Växtsättet och hög ålder gör att många tallar fått ett karaktäristiskt utseende. Många av dem har därför genom tiderna fått tjäna som landmärken för vandrare i skogslandet. Marken under tallarna på åsarna uppvisar växter som också vittnar om lågt näringsinnehåll.

Orkidén knärot med sina typiska bladrosetter och vita blommor förekommer.



*Vårfryle*



*Korallrot*



*Spillkråka*

Risen är kråkbär och lingon. Blommor som gullris och björkpyrola blir vanligare liksom gräsen kruståtel och rödven.

Marklevande lavar som olika bägarlavar och fönsterlav hör till landskapet.

Bland de svamparter som nyttjar tallens ved har citronticka påträffats.

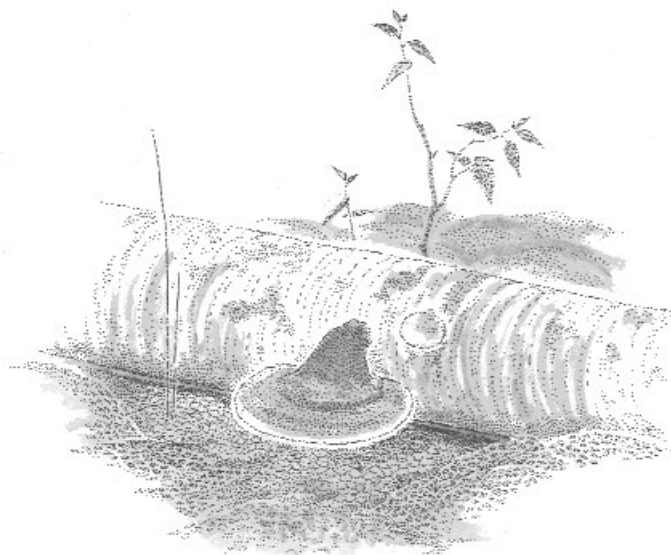
Med de vidsträckta skogarna följer också fåglar som den av skogsarbetare omtalade och älskade lavskrikan. Även den sägenomspunna korpen finns här liksom tjäder. Dalripan verkar ha en fast stam i området. Med lite tur kan du också få se tallbit. Dubbeltrast är vanlig på de torra tallåsarna i reservatet. Goda sorkår kan både jorduggla och fjällvråk beskådas. Björn och räv nyttjar moränåsarna för att gräva ut skydd mot väder och/eller angripare.



*Lingon*

Då aspens bark håller ett högt pH-värde föredrar många lavar att slå sig ner på dess stammar, bland annat den färggranna vägg-laven. Den rödlistade aspgelélaven är direkt knuten till aspträdet.

Björken som ofta förekommer mellan myr och skog är värd för olika vedsvampar, som björkticka, sprängticka, fnöskticka och eldticka.



*Björkticka*

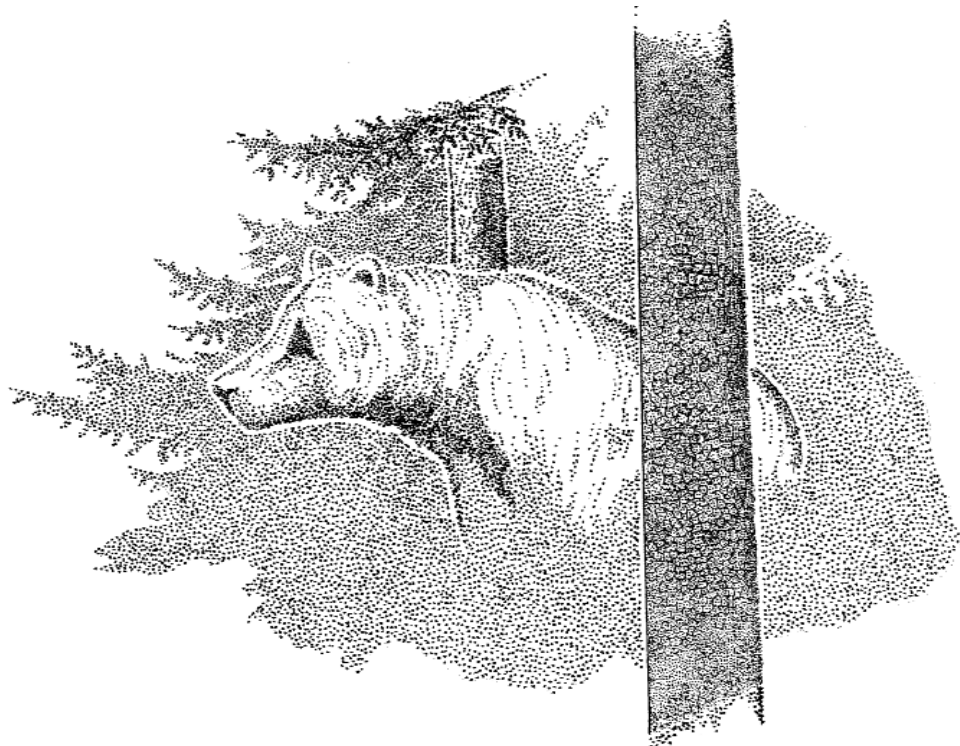
Äldre sälgar i fuktiga och vindskyddade miljöer främjar förekomsten av nordlig anisticka, en mycket sällsynt och väldoftande art som man förr i tiden tog bitar av och stoppade innanför skjortan när man gick på dans. Arten har inte påträffats här men miljön runt Talleråsbäcken främjar dess utveckling.



*Björkpyrola*

LÖVTRÄDENS närvaro i skogslandet påverkar insekts- och därmed även fågellivet på ett positivt sätt. De större inslagen av lövträd som påträffas i obrukad skog är askkolonier. Aspen uppträder gärna i gränslandet mellan gran- och tallskog. Stor aspticka har påträffats på gamla aspar i sådana kolonier i området.

TALLERÅSBÄCKENS DALGÅNG och raviner är en förutsättning för många livsformer. Vattendrag skapar variationsrik natur och jämn och hög fuktighet. Granskogen omkring Talleråsbäcken, som tidigare beskrivits, är ett exempel på detta. Genom att artvariationen på växtlighet ökar i dessa miljöer ökar även art- och variationsrikedomen bland insekter och fåglar som är beroende av dessa.



*Bland invånarna  
i Fageråsen finns  
bland annat björnar*

Livet i bäcken gynnas också av att skogen och övrig växtlighet omkring skuggar och av att insekter och organiskt material faller ner i bäcken.

Av den anledningen finns vid Talleråsbäcken flera intressanta mossor, till exempel knoppvitmossa och kärrkamossa. Här trivs även trådtåg i sumpområdena.

Tyvär har delar av myrarna och bäckzoner vid Talleråsbäcken kalkats två gånger, 1987 och 1989. Följden blev stora skador på spörväxterna. I gengäld var säkert kalkningarna positiva för livet i och omkring vattendragen nedströms, som bland annat innehåller flodnejonöga, kungsfiskare och många andra känsliga arter.

DET RÖRLIGA FRILUFTSLIVET har förstås ett eldorado i Fageråsens naturreservat. Förutom härliga promenader på sommaren ger myrmarkerna en utmärkt terräng för långfärdsturer på skidor. Vad går egentligen upp mot att få öppna terrassen och ta fram mackorna efter någon timmas ansträngning?

TYSTNADEN och stillheten är Fageråsens främsta kännetecken. Den räcker för alla om vi är rädda om den.

FÖR ATT SKYDDA den värdefulla naturen i Fageråsens naturreservat krävs förstås särskilda hänsyn. De föreskrifter som reglerar allmänhetens och markägarens uppträdande i reservatet är utformade med stöd av naturvårdslagen.

Här följer några enkla, men viktiga regler.

1. Det är förbjudet att göra åverkan på mark och växtlighet, till exempel genom att bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar.
2. Det är förbjudet att gräva upp eller plocka örter, gräs, mossor och lavar.
3. Det är förbjudet att medvetet störa djurlivet.
4. Det är förbjudet att medföra okopplad hund.
5. Det är förbjudet att tälta eller göra upp eld.
6. Det är förbjudet att framföra motordrivna fordon.

# Detalj karta för Fageråsens naturreservat

